کتێبی من ئەمەم و دیدێکی کورتبینانە بۆ پرسی ژن ... سەدیق سەعید ڕواندزی

نکۆڵی لەوە ناکرێت کەلە دنیای ڕۆژهەڵات بە گشتی و کوردستانیش وەك بەشێك لەو جوگرافیایە،هەمیشە ڕەگەزی مێ، وەك بوونەوەرێکی لاوازو کاڵایەك لە خزمەت پیاودا لە دیدگای بە شێکی زۆری تاکەکانەوە دەبینرێت.بەڵام ئەوەی لێرەدا گرنگە بخرێتە ڕوو ئەوەیە، کە نابێ ئەو دیدگایە وەك ڕوانینێکی گشتی کۆمەلگا لەلایەن ژنانەوە تەماشا بکرێت. بەو مانایەی نابێ ژنان بڕوایان وابێت، ئەمە بە شێوەیەکی ڕەها وەهایە و مادام شوناسی هەموویان پیاوە، ئیدی جیاوازیان نییە.ئەمە ڕوانینێکی کورتبینانەیە و ئەوەندەی تریش جیاوازی ژێندەری و ڕەگەزی ئەو دوو ڕەگەزە قوڵتردەکاتەوە. بە شێکی زۆر لە ژنان لە پەراوێزی ئەو ڕوانینەوە خەبات دەکەن و بە دەستهێنانی مافەکانیان لە سەندنەوەی مافی پیاو دەبینن.

هەربۆیەشە کاتێ دەکەونە داکۆکیکردن لە ماف و ئازادییەکانیان،ئەوەندەی ڕوانینێکی ژنسالاریانەیان هەیە، ئەوەندە دیدگایەکی یەکسانخوازی و دادپەروەریان نییە.
بەو مانایەی دواجار ئەو دوو ڕەگەزە هەردووکییان هەر مرۆڤن و وەك یەك ئازادی و مافیان هەیە و نابێ مافەکانی هیچ کامێکییان ببێتە هۆی سەندنەوەی مافی ئەوی تر. ئێمە پێویستیمان بە یەکسانی و هاومافییە. وەك چۆن دژی ئەوەین کە پیاوسالاری شکۆی ژن بشکێنێت، بە هەمان شێوەش دژەبێ دژی ئەوەبین ژنان، پیاوان وەك ئەژدیهاو گورگ و جەلاد ببینن.

بەڵکو تەواوکەرو زامنی بەردەوامی و مانەوەی هەمیشەیی ژیانێکی تەندروستن. ناکرێ ئەو درزەی زۆرجار دەکەوێتە نێوان ئەو دوو ڕەگەزە، ئەوەندەی تر قووڵتر بکەینەوە بە پاساوی داکۆکیکردن لە ژنبوون و ڕێگری لە باڵادەستی نێرینە. چونکە ئەگەر ڕوانینی سێنتریالانەی پیاومان کۆتایی پێهێناو لە جێگەیدا ڕوانینی سێنتریالانەی مێمان بونیاد نا، مانای وایە هیچمان نەکردووە.
بەڵکو دەبێ بەرلە هەموو شتێك هاووڵاتییانە و مرۆڤانە بیربکەینەوە، ئەو کات دەتوانینن کولتوورو هزری یەکسانیخوازانە لە کۆمەلگە بینا بکەین. کتێبی(من ئەمەم)یەکێکە لەو کتێبانەی کەلە

بارەی پرس و خەم و خەونەکانی ژن دەدوێت و لە شوناسێکدا کۆیان دەکاتەوە بەناوی من واتە ئەمەم ژن.

بەڵام ئاخۆ کۆی خەمەکانی ژن تەنها لەو ڕوانینە ڕۆمانسیانە کورت دەکرێتەوە کەلە و کتێبەدا هەن؟ بە بڕوای من یەکێك لە گەورەترین کێماسییەکانی ئەو کتێبە ئەوەیە، کە بە دیدگایەکی گشتگیرنووسراوە کە بوارێکی بۆ جیاوزاکەوتنەوەو بینینێکی دیکە نەهێشتۆتەوە. نووسەری کتێبەکە، کە خۆشی خاتوونێکی نووسەرو وەرگێڕە، بە شێوەیەك بۆ چوونەکانی خستۆتە ڕوو، وەك ئەوەی پیاوی کورد هەموویان وەك یەك بن و هەمووشیان هەمان ئەو تێڕوانینەیان بۆ ژن هەیە کە ئەو لە کتێبەکەیدا ڕەخنەی کردوون.
بە داخەوە ئەمە گرفتی بە شێکی زۆری ژنانی ئێمەیە، کە توندووتیژی و نێرسالارییەکانی پیاوێك بە تەنها، دەکەنە پێوەرو هەموو پیاوانی پێ دەبینن. ئەو وێنا کردنە جەهەننەمیەی پیاو، هەروەها هەوڵدان بۆ جێگیرکردنی لە هزری ژندا،ئەوەندەی تر ئەو دوو ڕەگەزە بە یەکتری نامۆ دەکات و کەلێنی نێوانیان فراوانتردەکات.

لە بەرامبەر ئەمەدا، ئێمە دەبێ هەوڵی بونیادنانی ڕوانینێك بدەین، کە هەردووکییان وەك مرۆڤ یەکتری ببینن و باوەڕیان بە مافی یەکتری هەبێت. لە دەسپێکی کتێبەکەدا، نووسەرئاماژە بەوە دەدات کە(مرۆڤبوونی لە پێشەوەی ڕەگەزەکەیەتی) واتە بیرکردنەوەی ئەو بەرلەوەی ژنانە بێت، مرۆڤانەیە. خوێنەر کە ئەم دەربڕینە دەبینێت، سەرسام دەبێت کە لە بەردەم هزری ژنێکداین، کەبەرلەوەی ژنانە بڕوانێتە پیاو، مرۆڤانە سەیری دەکات.بێگومان چی لەوە پیرۆزترە کە مرۆڤبوونمان لە پێشەوەی ژنبوون و پیاوبوونمان بێت. کەچی کاتێ دەچینە نێو بابەتەکانی کتێبەکە، ئەواشتێکی پێچەوانەی ئەم بۆچوونە دەبینین.

خوێنەرناتوانێت خۆی لەو ڕاستییە ببوێرێت کە ڕوانینەکانی خاتوو لێناش بۆپیاو، هەمان ڕوانینی ژنەکانی دیکەیە و نەك مرۆڤبوونی بگرە زۆر ژنانە و ڕەگەزیانەش بیردەکاتەوە و پیاو دەبینێت.ئەمەش زۆر بە ڕاشکاوی بەو نووسینانەوەی دیارە، کە لە پەراوێزی خەمەکانی ژن نووسیونی. نووسەری کتێبەکە لە دووتوێی وتارەکانیدا، پیاو بەم شێوەیە دەبینێت:_

*لاپەڕە 35(وەك دڕندەیەك ددانم لێ گیردەکات).
*لاپەڕە 49(پیاوێکی نەفس نزم).
*لاپەڕە 62(بە دڵی خۆی درێت بۆ دەکات).

*ڵا پەڕە 62(پیاسەیەك بەنێو شوێنە شەعبییەكانی شاردا، بۆ ئەو ژنە خوێنی هەموو مرۆڤایەتی دێنێت!)ئاخۆ دیدێك هەیە لەمە ڕەگەزپەرستترو خۆپەرستتر؟ نووسەر دەیەوێت ژنان وەها پەروەردە بكات، كە تەنها هاوسەریان هەبێت بەسە كەسانی تر هیچ!.
*ڵا پەڕە 63(ئەوان لە جەستەت زیاتر نابینن). واتا هەموویان وەك یەكن.
*ڵا پەڕە 88 (چاوەڕێی هیچ مەبە لە پیاو).واتە هەموو شتێكی بڕاندۆتەوە..
*ڵا پەڕە 94(بۆ دەبێ ئەوەندە گەمژە بیت).
*ڵا پەڕە 127(ئەوەتانی لە ژوورەكەمدایە گورگێكی ڕەش).
ڵا پەڕە 133(باوكە بێ شەڕەفەكەی).
*ڵا پەڕە 133(شوكری خوابە كوڕ نەبوویت)
*ڵا پەڕە 145(ژن مرۆڤێكی ئاقڵترو باڵاترە لە پیاو).
ئەگەر ئەمە تێڕوانینی ژنێك بێت بۆ پیاو، ئاخۆ دەتوانێ لافی ئەوە لێ بدات كە مرۆڤانە نەك ڕەگەزانە بیردەكاتەوە؟ئەم ڕوانینە بۆ پیاو، چی كەمترە لەو دیدە نێر سالاریەی بەشێكی پیاوان باوەڕیان پێیە؟. ئەگەر لە پێناو گێڕانەوەی شكۆ بۆ ژن وبەرزكردنەوەی، شكۆی مرۆڤێكی دیكەمان(نەك پیاو)شكاند، دەكرێ بڵێین چیمان كرد؟. ڕوانینی مرۆڤانە لە دروشم دانییە، بەڵكو دەبێ لە قوڵایی هزرو بیر كردنەوەمان دابێت. ئەم ڕەنگڕێژكردنە بۆ پیاو، دواجار وێناكردنی لە هزری ژن، نەك هەر بیركردنەوەیەكی مرۆڤانە نییە، بگرە جۆشدانی ئاگری دوژمنایەتی و توڕەیی نێوان ئەو دوو ڕەگەزەشە. لە ڕاستیدا،زۆربەی وتارەكانی نێو ئەو كتێبە، وتاری سادە و لە دەردەڵ و كرووزانەوە بترازێت هیچی ترنین.
ئەم وتارانە لە ناوەڕۆكدا وێرای ئەوەی ژن بە ڕەگەزێكی لاواز دەبینێت و نمایش دەكات، هاوكات هەڵگری خەونی بچووك و بیركردنەوەی سادەن كە خەمی ژن تەنها لە چەند شتێكی بێ بەها دەبینن. نازانم بۆ دەبێ خەونی ژنی كورد هێندە بچووك بێت؟ لەو ڕۆژانەدا دیوانی ژنە شاعیرێكم دەخوێندەوە لە شیعرێكدا دەڵێت:_(دنیای خەونەكانم بە قەد گوارەكانی گوێمە).

بۆ دەبێ ژن بیری هەر لای بۆیەی نینۆك وئێكسوارات و گوارە و دوا مۆدێلی ژووری چێشتخانە بێت؟وەك ئەوەی لەو كتێبەدا دەیبینین.بەڵام ژنێك لەو بناری قەندیلەدا، كە ڕۆژانە توركیای فاشی بە نوێترین چەك و ئامرازی سەربازی پێشكەوتوویی سەردەم بۆردومانی دەكات، بیر لە دەوڵەتی كوردی و سەربەخۆیی بكاتەوە. مەگەر ئەویش وەك مێیینەیەك حەزی لە بۆیەی نینۆك و مكیاژ نییە؟ئارەزووی بازاڕكردن

و چوونە مۆڵێك ناكات؟ بێگومان، بەڵام ئەو دەزانێت دۆزێكی گەورەتر لە شوناسی ئەو هەیە كە دەبێ خەباتی لە پێناودا بكات.كەچی لەكۆی ئەو وتارانەدا،نووسەر هێندەی جەستەی ژن دەلاوێنێتەوە، هێندەی باسی بۆیەی نینۆك وپۆشاك ونمایيشی قژو سنگی ژن دەكات، ئەوەندە ڕوحی ژن نادوێنێت.هێندە باسی كێشە بنە ڕەتییەكانی ژنان ناكات.

نووسەری ئەو كتێبە دەبێ باش ئەو ڕاستییە بزانێت كە لە كۆمەلگای كوردیدا، هاوسەرگیری لەو خەونە ڕۆمانسیيانە كورت ناكرێتەوە كە ئەو وەك ژنێك دەیبینێت. ژیانی هاوسەرگیری، هەر تەنها دانیشتنی نێو پاركێك وسەردانی مۆڵێك وگەشت و هەڵبژاردنی پۆشاكێكی جوان نییە، ژیانی هاوسەرگیری هەر تەنها گۆڕینەوەی ماچی نێوان هاوسەران نییە، وەك ئەوەی تێی گەیشتوەو دەیبینێت.بە لایەنی كەمەوە لە كۆمەلگەی ئێمەدا هاوسەرگیری یانی گەشتێكی ئەبەدی پڕ لە كێشە و گرفت و نەبوونی سادەترین پێداویستی ژیان.

یانی هاوبەشیبوون لە خۆشی و نەهامەتییەكانی ژیاندا. دەبوو نووسەر ئەو دیدگایە لای ژن كورد دروست بكات، كە خەونی گەورەیان هەبێت وخۆڕاگرو بەهێز بن، نەك ئەگەر پیاوەكانیان ڕووێكی خۆشیان پێ نەدان وەك گورگی ڕەش بیانبینن.

دەبوو نووسەر زۆر بە قووڵی لە ژیانی پەروەردەیی و كۆمەڵایەتی پیاوی كورد و كۆمەلگەی كوردی بگات, هاوسەرگیری، هەرگیز بچووكناكرێتەوە لەوخەونە سادە و ڕۆمانسیانەی خاتوو لۆنا لە كتێبەكەی باسی دەكات. ڕەنگە كێشەی ئەو لەوەدا بێت، كە ژیانی خۆی بكاتە پێوەر بۆ ئەوانی تر كە هەموو پێداویستییەكی ژیانیان هەیە و دوای ئەمە پێویستییان بە خۆشەویستی و گۆڕینەوەی سۆزێكی قووڵی نێوانیان هەیە.

لە كۆمەلگەی ئێمەدا، زۆر بەدەگمەن خێزانێك هەیە كە ئاریشە و گرفتێكی گەورەی كۆمەڵایەتی و خێزانی نەبێت. بە تەنها دنیای سۆزو ڕۆمانسیەت، ژیانی مرۆڤ بەردەوامی پێ نادات. كەم نین ئەو كچ و كوڕانەی تاسەر ئێسقان یەكتریان خۆشدەویست، كەچی هەمان ئەوانە كاتێ بوونە هاوسەری یەكتری،دوای چەند مانگێكی كەم، وەك دوژمن یەكتری دەبینن و سەرەنجام لە یەكتری جیا دەبنەوە.

ژیان لە كۆمەلگەی ئێمەدا، بە مانای بێبەشبوون لە سادەترین مافی ژیان، بەمانای نائومێدی و سەختییەكانی ڕۆژگار. هەرگیز بە تەنها مانای ئەو ژیانە نییە كە نووسەری ئەو كتێبە لە چەند شتێكی ڕۆمانسیدا بچووك و پوختی دەكاتەوە. لە بری ئەوە، دەبوو نووسەر ژنی كورد فێری یاخیبوون، خۆڕاگری، ئیرادە و هێزبكات.

نەك ئەگەر هاوسەرەكەی لەگەڵی نەچووە مۆڵێك، ئیدی وابزانێت دنیا

بە سەریدا ڕووخاوە. ئەم دیدە کورتبینییە بۆ ژن، ئەوەندەی تر هانی ژن دەدات بیر لە مکیاژوقژو بڕیەی نینۆك و ڕازانەوەی سیمای بکات، بە بێ ئەوەی بایەخ بە بیرکردنەوە و هزری بدات. من بە درێژایی نووسینەکانی نێو ئەو کتێبە،وتارێکم نەبینی کە ژن فێری ئەوە بکات کە کتێب بە پیرۆزترو بەهادارترو گەورەتر لە مکیاژ ببینێت.کە باش دەزانم زۆربەی هەرە زۆریان چەند ڕقیان لە کتێبە.

وتارێکم نەبینی هانی ژن بدات ئەگەر لەنێوان بڕیەی نینۆك و قەڵەم سەرپشك بکرێن، ئەوا بۆ دوودڵی دەبێ قەڵەم هەڵبژێرن. چونکە ئەگەر ئەوان هوشیاربنەوە، نەوەیەك هوشیاردەبێتەوە، دواتریش کۆمەڵگە.

بۆ دەبێ بە گشتی ئێمە هەر تەنها جەستەی ژن ببینین و بدوێنین و هزری نەبینین؟ بۆ دەبێ هەر باسی چێشتخانە و زێڕوچوونە مۆڵی بۆ بکەین؟ بۆ فێری ئەوەی نەکەین کە هاوسەرگیری بە تەنها دنیای ڕۆمانسییەت و دەستگرتنی دووهاوسەر نییە، بەڵکو بەمانای نەبوونی، هەژاری، سەخت و بەردەوامییە.ژیان بەتەنها وێنەیەك و دنیایەك نییە لە خۆشی، هەمان ئەو ژیانە سەختی و ناهەمواری زۆریشی تیایە.بڕواناکەم لە ئێستادا، هیچ ژنێك ئازادی پۆشینی جل و چوونە دەرەوەی نەبێت لە کۆمەلگەی ئێمەدا.

خوێنەر کاتێ بە شێکی زۆری ئەو وتارانە دەبینێت، واهەست دەکات پرسی ژن هێشتا دەیان قۆناغ لە دواوەیە و ژنان هیچ مافێکی سادە و ساکاریان نییە. ئەمڕۆ کەم تا زۆر پەراوێزێك بۆ ئازادییەکانی ژن و مافەکانی هەیە، بەڵام ئەمە کۆتایی نییە، هێشتا ژنان پێویستیان بە تێکۆشانی زیاترە. تێکۆشانێك کە یەکسانی و دادپەروەری نێوان هەردوو ڕەگەز، بنەمای گوتارو کار کردنی بێت. دەبێ لە بەرای هەموو شتێکدا، ژن فێری یاخیبوون، ئیرادە و خۆڕاگری بکەین، نەك باسی مکیاژوجوانی قژو سیمای بۆ بکەین، بۆئەوەی ئەگەر چووە بازارو مۆڵەکان چۆن جوانتر خۆی بنوێنێ و سەرنجی ئەوانی تر ڕابکێشێ.

---

*پەراوێز/ناوی کتێب/ من ئەمەم/ نووسینی/لێنا دلشاد مەریوانی/ بڵاوکراوەی ئەندێشە-2018.

• ئەم وتارە لە ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ ژمارە(1097) ڕۆژی 2019-7-25 بڵاوکراوەتەوە........